



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

10. De gestu Oratorio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

periosum: Οπὲρ ἢ Ἰταλίας ἐγὼ κρῖσσω τῶ ἀδὶ τῆν γῆν, ἀναδύθηκα ποσειδά, ἔπιπικαὶ δὲνάμεις, inquit Pompeius.

Pes constans, vel rectus, certum, constans, & rectum studium, propositumque indicat.

Contra verò, pedes moti, inconstantis, & tubantis habitus cum sint sententia mutationem, aut dubitationem, metumve arguunt in arcana significatione. Vagi etiam pedes, apud Græcos præcipuè, in mulieribus flagitium significat: vnde Theognis nominat γυναικῶν περιδρομορ, adulteram.

dentur bellè admodum agere, prudentibus autem, & sedatis ferere, & insanire iudicantur. Fugienda ceruix elata ζυγία ζόντων καὶ μετέωρον. Caput incurtum, rigens, obstipum, laxum, effluens, κερ. ἑ. νεαζόρ, crescentes humeri, vultus asper, αὐθάης, impudens, mollis, frigens caperata, tristis, deiecta, oculi defixi, immobiles, κεραττοίεμανος assidue micantes, nimis versatiles, Saturnij, truculenti, toru. canini, emissitij, supercilia elata, os pernersum, nares vnæ & corrugatæ, status humilis, indecens corporis filum, manus incompolitæ, pedes ἀσατέεις.

Gestus oratorum talis esse debet, vt emineat etiam in affectibus, gravis quidem deor, de quo ita præcipiunt Alcuinus, & Quintilianus.

De gestu oratorio.

CAPVT X.

Legendus Cic. 3. de orat. 248.

Indecorum nimia gestulationu.

ET ista quidem signa sunt naturalia, in quæ nullis artium instructus adiumentis, impetus prorumpere solet. Non licet tamen oratori, vbique gestus, quamuis ipsi rerum explicatissimi sint, adhibere. Nam, quæ infantia eorum est, qui nihil sine motu corporis dici volunt? Itaque, si de agrote loquantur, percutant venas, medicorum more, si de citharædo, manus in modum percutientis nervos formant, si de ticine, admotis ad os vermiculantibus digitis, parum abest, quin sibilum reddant. Hæc ne in scena quidem Comicorum sunt toleranda. Abesse enim debet plurimum (vt ait Quintilianus) à saltatore orator, vt sit gestus ad sensus magis, quam ad verba accommodatus. Non enim, aut in illa periodo. Stetit solentus Prætor populi Romani, inclinatio incumbens in sinum muliercule Veris effingenda est, aut in illa: Cadebatur in medio foro Messana, motus laterum, quælis esse ad verbera solet, torquendus; ne vox quidem in expositionibus, qualis esse solet, aut ciulantiu, aut farentium eruenda, hæc enim nimis affectatam sapiunt imitationem, & oratoris aduersantur grauitati.

Longè igitur errant in hac parte nimis astuosi, qui modò præliantur, modò poscunt pocula, modò micant argutijs digitorum, modò cubitos vtrimque in diuersum latus ventitant, iaculantur, secant, vrunt, terunt, omnium artium modos, figuras, & status expriment: Atque illi imperitæ fortasse plebi vi-

Ut recta sit facies, ne labra detorqueantur, adstringantur, mordeantur, ne corrugentur nares, ne immodicus hiatus distendat rictum, ne supinæ vultus, ne deiecti in terram oculi, ne inclinata ceruix, ne elata, aut depressa sint supercilia, oculi rigidi, & extenti, & languidi, aut torpentes, aut stupentes, aut lasciui, & mobiles, aut natantes, & quadam voluptate suffusi, aut limi, aut poscentes aliquid pollicatæscæ nunquam esse debent. Pectus, ac ventres proijcere indecorum est, varicare supra modum, & stando, deforme est, & accedente motu, propè obscœnum.

Reprehendenda illa frequens in vtramque partem nutatio, quam in Curione patre intulit & Iunius, quærens, quis in lintre loqueretur.

Hæc obiter Quintilianus: de manu verò, in qua plus est operæ, plura subiicit, quæ scrupulosius obseruari nolim, cum præsertim simplex, & minimè affectata manus compositio, nunc magis arideat, ne pigebit tamen legere.

Est autem gestus ille maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur, explicitis tribus, & principijs utilis, cum leui in vtramque partem motu modicè prolatus, simul capite, atque humeris sensim ad id, quò manus feratur, obsecundantibus, & in narrando certus, sed cum paulò productior, & in exprobrando, & in congruendo acer, atque instans. Longius etiam partibus his, & liberius exercitur. Vitiosè verò idem sinistrum, quasi humerum petens, in latus agi soleri, quam adhuc peius aliqui tranuersum brachium

Alcuinus in sua Istorica.

Curius Similis obseruatus in manu.

chlum proferunt, & cubito pronuntiat. Duo quoque medij sub pollicem veniunt, & est hic adhuc priore gestus instator, principio, & narrationi non accommodatus.

At cum tres contracti pollice premuntur, tum digitus ille, quo vsus optimè Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobando, & indicando, vnde ei nomen est, valot, & alleuata, ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat.

Verfus in terram, & quasi pronus vrget, & si aliquando pro humero est. Idem summo articulo, vtrinque leuiter appreheso, duobus modice curuatis, minus tamen minimo aptus ad disputandum est.

Aculus tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent, tato contractioribus vltimis digitis, quanto priores descenderunt.

Est & ille verecundiae actioni aptissimus, quo quatuor primis leniter in summum coeuntibus digitis non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona, ac paululum prolata laxatur.

Hoc modo cepisse Demosthenem credo in illo pro Cresiphonte timido, demissoque principio: sic formatam Ciceronis manum, cui diceret: Si quid est in me ingenij, iudices, quod sentio, quam sit exiguum. Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur in os, & fufius paulo in diuersa resolutur, vt quodammodo sermonem in ipsum referre videatur.

Binos interim digitos distinguimus, sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne illis quidem tenentis, qui supra sunt. Duo interim extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos iungitur, interim quartus oblique reponitur, interim quatuor remissis magis, quam tenentis pollice intus inclinato, habilem in latus demonstrando, aut distinguendo, que dicimus, manum facimus, cum supina in sinistrum latus, prona in alterum fertur.

Sunt & illi breues gestus, cum manus leuiter pandata, qualis vouentium est, paruis interuallis, & subassistentibus humeris mouetur, maxime apta, parca, & quasi timide loquentibus.

Est admirationi conueniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos redeunte flexu simul

explicatur, atque conuertitur. Nec vno modo interrogantes gestum componimus, plerunque tamen veritentes manum, vtrunque composita est, pollici proximus digitus, mediumque, qua dextera est, vnguem pollici summo suo iungens, remissis ceteris est, & approbantibus, & narrantibus, & distinguentibus decorus.

Cui non dissimilis, sed compressis tribus digitis, quo nunc Graeci plurimum vtuntur, etiam vtraque manu, quoties enthymemata sua gestu, velut cornu tundunt caesum.

Manus lenior promittit, & assentatur, citatior hortatur, interim laudat. Est, & ille vrgens orationem gestus vulgaris, magis quam ex arte, qui contrahit alterno, celerique motu, & explicat manum. Est, & illa caua, & rara, & supra humeri altitudinem elata, cum quodam motu, vnde hortatrix manus, a peregrinis scholis iam prope recepta. Tremula scenica est. Digtos cum summi coierunt, ad os referre, cur quibusdam displicuerit, nescio. Nam & id leuiter admirantes, & interim subita indignatione, velut pauescētes, & deprecantes, facimus. Quin compressam etiam magnum in signum poenitentiae, vel irae, pectori admoemus, vbi nox, vel inter dentes expressa non dedecet. Quid nunc agam? quid faciam? A dverso pollice demonstrare aliquid receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis motus sex partes habeat, septimusque sit ille, qui in se redit orbis, vitiosa est vna circūuersio, reliqui ante nos, & dextera, laevaque, & sursum, & deorsum aliquid ostendunt. In posteriora gestus non dirigitur, interim tamen volut rejici solet.

Optime autem manus a sinistra parte incipit, in dextra deponitur, sed vt deponere, non vt ferre videatur, quantum, & in fine interim cadit, vt citò tamē redeat, & non unquam resilit, vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud rectè adiecerunt, vt manus cū sensu, & inciperet, & deponeret. Alioqui enim, aut ante vocē erit gestus, aut post vocem, quod est vtrinque deformē. In illo lapsi nimia subtilitate sunt, quod interuallum morus tria verba esse voluerunt, quod nec obseruatur, nec fieri potest, sed illi quasi mensuram tarditatis, celeritatisque aliquam esse voluerunt, nec immeritò, ne aut diu otiosa esset manus, aut, quod multi faciūt, actionem continuò motu coniderent.

Aliud est, quod, & fit frequentius, & magis fallit. Sunt quaedam lateris sermonis percussiones, & quasi aliqui pedes, ad quos plurimum gestus cadit, ut sit vnus motus. *Novum crimen*: alter, *C. Caesar*: tertius. & *ante hunc diem*: quartus, *inauditum*, deinde, *propinquus meus*. Et: *Acto Q. Tubero delatus*. Vnde id quoque fuit vitium, ut iuvenes cum scribunt gestu prae modulati cogitationem sic componat, quomodo casura manus, sit. Inde & illud vitium, ut gestus, qui in sine dexter esse debet, in sinistram frequenter desinat. Melius illud, cum sint in sermone omni breuia quaedam membra, ad quae si necesse sit, recipere spiritum liceat, ad haec gestum disponere, ut puta: *Novum crimen C. Caesar*, habet per se finem quendam suum, quia sequitur coniunctio. Deinde: *Et ante hunc diem inauditum*, satis circumscriptum est. Ad haec commodanda manus, idque dum irumpit, erit prima, & composita actio. At ubi iam caloream concitauerit, etiam gestus cum ipsa orationis celeritate crebrescet. Alijs locis citata, alijs pressa conueniet pronuntiatione. Illa transcurramus, congerimus, abundamus, festinamus, ac instamus, inculcamus, insignimus. Plus autem affectus habet leuiores. Ideoque Roscius citatior, AEsopus grauior fuit, quod ille comedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque observatio est. Itaque in fabulis iuuenum, senum, militum, matronarum, grauior ingressus est. Serui, ancillae parafiti, piscatores citatius mouentur. Tolli autem manum artifices supra oculos, demitti infra pectus verant, ad eam a capite eam petere, aut ad inum venter diducere vitiosum habetur. At sinistram in tra humerum promouere, vl-

tra non decet. Sed cum auerfantes in laeuam partem, velut propellentes manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram, serene consistat.

Manus sinistra, nunquam sola recte gestu facta, dextera se frequenter accommodat, siue in digitos argumeta digerimas, siue auerfis in sinistram palmis abominamur, siue obijcimus aduersas, siue in latus vtrumque distendimus, siue satis facientes, aut supplicantes.

Diuersi sunt autem hi gestus, siue submissimus, siue adorantes attollimus, siue aliqua demonstrationi, aut inuocationi protendimus: [Vos Albani tumultu, atque luci.] Aut Gracchanum illud: [Quo me miser confectum? quod verum? in Capitolium ne: ac fratris sanguine redundat, an domum?] Plus enim affectus in his iuncturae exhibent manus. In rebus paruis, tristibus, miseris, breues: magnis, letis, atrocibus extensiores sunt.

Vestis ea esse debet, quae conditionem, & locum, & tempus deceat, in qua, ut nimia cura suspitionum habet mollitia, ita supina negligentia a civili cultu aliena est. Ceterum si quando illud Fabij valuit, maxime in actione retinendum est. Non sit se quisque, nec tantum ex communibus preceptis, sed etiam natura sua consilium capita formanda actionis. Qui plura vult, legat eruditissimum librum, Ludouici Cresolij e Societate nostra, quaestorem oratoriam accurare profectus est: mihi tantam rerum comprehensionem vno corpore molienti, diuini immorari in te praesertim, quae solo penae viu discitur, non placuit.